

Následující text není historickou studií. Jedná se o převyprávění pamětníkových životních osudů na základě jeho vzpomínek zaznamenaných v rozhovoru. Vyprávění zpracovali externí spolupracovníci Paměti národa. V některých případech jsou při zpracování medailonu využity materiály zpřístupněné Archivem bezpečnostních složek (ABS), Státními okresními archivy (SOA), Národním archivem (NA), či jinými institucemi. Užíváme je pouze jako doplněk pamětníkovy svědectví. Citované strany svazků jsou uloženy v sekci Dodatečné materiály.

Pokud máte k textu připomínky nebo jej chcete doplnit, kontaktujte prosím šéfredaktora Paměti národa. (michal.smid@ustrcr.cz)

Vladimír Řehan (* 1948)

V osmnácti letech, v době určitého uvolnění poměrů, Vladimír Řehan vstoupil do komunistické strany a zařadil se do jejího reformního křídla. Jak sám říká, v mladické nerozváženosti si představoval, že s dalšími podobně smýšlejícími komunisty systém změní zevnitř. Jenže o dva roky později do Československa vpadla vojska Varšavské smlouvy a okupace definitivně zastavila obrodný proces. Stejně jako mnoho jiných se Vladimír přidal k protestujícím a během normalizačních prověrek ho vyloučili z KSČ a hrozil mu také vyhazov z vysoké školy. To se samozřejmě dostalo do jeho posudku. O patnáct let později byl už jako klinický psycholog v Psychiatrické léčebně Šternberk kontaktován StB. Různými druhy vyhrožování ho nutili ke spolupráci. Báł se tehdy o osud své rodiny a tlaku málem podlehl. Nakonec ale podepsat odmítl.

VYNIKAJÍCÍ STUDENT

Vladimír Řehan se narodil 28. ledna 1948 v Olomouci jako mladší ze dvou sourozenců rodičům Josefovi a Emílii. Matka pracovala jako úřednice na Československé poště, otec dělal stavbyvedoucího a nějakou dobu také ředitele podniku PREFA Olomouc. Přesto otec nikdy nevstoupil do komunistické strany, i když k ní měl kladný vztah. Oba bratři Řehanovi se od dětství aktivně věnovali sportovní činnosti. Vladimír hrál dlouhá léta soutěžně extraligový volejbal a jeho bratr Jaroslav mezi lety 1959 až 1968 stabilně reprezentoval Československo v hodu kladivem.

Vladimír byl vášnivým čtenářem s vynikajícími studijními výsledky, a tak po základní škole v roce 1963 nastoupil na Střední vzdělávací školu v Hejčíně (dnešní gymnázium). Měl vůdčí povahu, čehož si všimlo vedení školy a v jeho 18 letech přišli s nabídkou vstupu do KSČ. „Velmi jsem nad tím přemýšlel, bavil jsem se o tom se svým otcem. Tehdy mně řekl spousta věcí. Tak nějak to uzavřel, že se musím rozhodnout sám. Rozhodoval jsem ale na základě velmi chybného kalkulu, na což má ovšem člověk ve svých 18 letech určité právo,“ vypráví pamětník, jak se v roce 1966, v době určitého politického uvolnění, rozhodl přijmout členství ve straně. „Tehdy doopravdy nebyla jiná síla kromě Komunistické strany Československa, která mohla s něčím pohnout. Uvažoval jsem tehdy tak, že když tam vstoupí lidi s rozumným názorem na věci a zachovají sociální spravedlnost, ale současně odstraní naprosto nesmyslné aspekty celé ideologie, tak se to může někam posunout. To dění kolem mě to potvrzovalo.“

STUDENÁ SPRCHA

O několik měsíců později Vladimír Řehan nastoupil na obor odborné psychologie na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Jako člen komunistické strany se po roce studia stal místopředsedou studentské stranické organizace. Vzpomíná, že doba tehdy přála novým věcem, čehož náležitě využívali. „My jsme třeba založili psychologický klub nebo mimo Československý svaz mládeže vznikla stavovská unie studentů.“ Na půdě univerzity pořádali také různá diskuzní setkání, na něž zvali odborníky. „Řešilo se

třeba téma psychologie a teologie ve smyslu duše a tělo a lidská psychika. To bylo těsně předtím a těsně potom naprosto nemyslitelné," dodává Vladimír Řehan.

Obrodný proces vyvrcholil tzv. pražským jarem. Jenže pak přišla studená sprcha. V srpnu 1968 do Československa vpadla okupační vojska. Vladimír Řehan vzpomíná, že nevěřil v zásah vojsk Varšavské smlouvy a o to větší šok zažíval. „Samozřejmě jsem se podílel na sundávání cedulí, aby tady bloudili. Když nad Olomouc přijel první oddíl Poláků, tak jsme se tam hrnuli a hádali se s nimi.“

Demokratizační procesy pak definitivně ukončil nástup normalizace neboli navrácení k původním poměrům a s tím spojená tvrdá represivní politika a „očista“ komunistické strany. Během prověrek nejprve v roce 1970 vyloučili vedoucího katedry psychologie profesora Emila Holase. „Plánoval jsem tehdy stávkou. Rozmluvili nám to, že to nemá cenu a docílíme jen toho, že vyhodí i nás.“

Tím ale čistky neskončily. Studenti organizovaní ve straně měli ukázat svou vstřícnost k novým poměrům a založit Leninský svaz mladých, do kterého měli následně vstoupit. V opačném případě jim hrozilo vyloučení ze studia. Přesto většina z nich odmítla. Ze školy pak musel odejít předseda vysokoškolské KSČ Petr Rohel. Vladimíra Řehana vyloučili z KSČ a podmínečně také ze studia.

SE ŠPATNÝM KÁDROVÝM PROFILEM

Vladimír Řehan sice vysokou školu v roce 1971 úspěšně dokončil, ale vyloučení ze strany ulpělo v jeho posudku jako stigma, které ho doprovázelo v dalších letech života. Místo příslibené vojenské služby v Liberci, kde měl reprezentovat tamní vojenský volejbalový klub, byl v říjnu 1971 zařazen k útvaru 6377 Olomouc k 1. leteckému stavebnímu praporu. Vojáci v něm fungovali spíš jako pracovní jednotka.

Krátce po ukončení zkrácené dvanácti měsíční služby, kterou absolvoval jako vysokoškolák, Vladimírovi úřady sebraly pas. Až do roku 1989 tak nemohl vycestovat za hranice a navštívit svého bratra Jaroslava, který legálně bydlel a pracoval v Hamburku. Potíže měl také s přijetím do zaměstnání. Jen díky známostem se nakonec dostal na místo klinického psychologa v Psychiatrické léčebně Šternberk. Vladimír Řehan vzpomíná, že kvůli špatnému posudku byl přijat s podmínkou, a aby si udržel zaměstnání, musel se účastnit různých režimních akcí. „Ať už to bylo výročí Vítězného února nebo cokoliv jiného, tak jsem musel pacientům vysvětlovat, jaké zářné zítřky přináší život v komunismu. To byla roztomilá role. V kinosále seděli všude psychotici a chroničtí pacienti a poslouchali," vypráví pamětník.

ODMÍTNUTÁ SPOLUPRÁCE

V roce 1974 v Psychiatrické léčebně Šternberk nově otevřeli moderní protialkoholní léčebnu. Vladimír Řehan se pak věnoval diagnostice a terapii lidí závislých na alkoholu a jiných drogách a vydal řadu výzkumných studií na toto téma. Vzpomíná, že se během období normalizace v Československu ve všech sférách společnosti výrazně zvýšila spotřeba alkoholu. „V zaměstnáních se strašným způsobem chlastalo. Akce deset znamenala, že každý hodil nějakou kačku a nejmladší letěl pro flašku. Prostě se pilo běžně. Na stavbách úplně děsně. Ve skupinovém sezení mně asi osmadvacetiletý chlap vykládal, že v pondělí přijedou na stavbu, do dvanácti se sejdou, a když není úplně ideální počasí, tak si sednou a začnou pít. A někdy pijou celý týden. Vedoucí jim pak musel vykazovat fiktivní výkony. Mimochodem, když ten chlap dostal první nemocenskou, tak ukončil léčbu, protože jeho nemocenská, která byla vyšší než můj tehdejší plat, byla mnohem menší než výdělek ze stavby. Takže to byla taková pokřivená doba," vypráví Vladimír Řehan.

V roce 1973 se pamětník oženil s Jarmilou Hubovou a o sedm let později se jim narodil jediný syn Jakub. V roce 1987 emigrovala na Západ vrchní sestra a zároveň předsedkyně organizace KSC v Psychiatrické léčebně Šternberk. Tehdy také Vladimíra Řehana předvolali k výslechu na StB. „Byl jsem ideální oběť vzhledem k tomu, že bratr byl legálně na azyl v Německu a já vyloučený komunista,“ dodává pamětník.

Následovalo dalších několik pozvání a několik návštěv v zaměstnání, kdy pamětníka tlačili k podepsání spolupráce, aby dodával informace na své kolegy. „Už jsem byl unavený a úplně na dně. Probíhalo to v duchu: ‚Víte, jak je pro nás jednoduché zinscenovat dopravní nehodu, v níž budete viníkem? Skončíte v kriminále a víte, jaké to bude mít dopady na rodinu?‘ Nebo: ‚Máte syna. Zatím mu je šest let, ale jednou bude chtít na školu. Myslíte, že to bude možné s vaším posudkem?‘ Nebudu to tady všechno vyjmenovávat, ale potom na mě spustili ty cukříky, co bude, když podepíšu,“ vzpomíná pamětník, který několikrát oddálil definitivní rozhodnutí. Se vzrůstajícím tlakem a dalšími návštěvami se ale čím dál víc obával o budoucnost celé rodiny a začal si připouštět i myšlenku spolupráce s StB. „Už jsem byl nalomený, protože jsem se bál. Už jsem se se ženou domlouval na rozvodu. Že pokud to vydržím, tak mě určitě zkasírují a skončím v kriminále, skončím v pasti. Nechtěl jsem přivést celou rodinu do průšvihů. Manželka mě poslala do háje, že se se mnou kvůli tomu nerozvede.“

Podpisu se ale StB nakonec nedočkala. „Pak jsem o tom mluvil se svým přítelem a životním učitelem, doktorem Papicou. Byl to dlouholetý člen katedry psychologie, výrazná osobnost, ročník 21, Kounicovy koleje, koncentrák, totální nasazení, průsery s komunistama, neobyčejně sečtělý a inteligentní chlap, ale tvrdák z Valašska. A ten mi řekl větu, která mně utkvěla v hlavě: ‚Já ti říkám jednu věc. Dělicí čára není mezi komunistama a nekomunistama, ta je mezi slušnými lidmi a kurvami, tak si vyber.‘ Takže jsem se šprajcl, a když znovu přijeli za mnou do Šternberka, tak jsem řekl: ‚Víte co? Já jsem nad tím přemýšlel a v žádném případě nepodepíšu,“ vzpomíná Vladimír Řehan.

ŽIL JSEM V DOMNĚNÍ, ŽE SE TO TADY NEZMĚNÍ

Státní bezpečnost pak nechala pamětníka na pokoji a nikdy ho už nekontaktovala. Vladimír Řehan se ale také nezapojil do žádných protirežimních aktivit a žil jako většinová společnost rodinou a zaměstnáním. Jak sám říká, vůbec nedoufal, že by se někdy mohl komunistický režim zhroutit. V září 1989 dostal konečně zpět pas a po více než dvaceti letech odjel 3. listopadu 1989 za bratrem na týden do Hamburku. Zažil tak na vlastní kůži proces sjednocení Německa, protože 9. listopadu padla Berlínská zeď, a když se vracel do Československa, hraniční přechody mezi NDR a NSR již nikdo nehlídal. O několik dní později v Československu vypukla sametová revoluce, která vyústila v pád komunistického režimu. Vladimír Řehan tyto převratné změny přivítal s obrovským nadšením a účastnil se většiny demonstrací v Olomouci. Vstoupil pak do nově vzniklé buňky Občanského fóra v Psychiatrické léčebně Šternberk, ale do politiky se zapojovat nechtěl.

V roce 1991 po konkurzu získal místo na Katedře psychologie na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, kde později zastával místo proděkana, dvě volební období děkana a prorektora UP Olomouc. V roce 2019 bydlel v obci Javorek na Vysočině.